

άλογοι: Θεσίτης, Σοφιστής, Πολιτικός καὶ Παρμενίδης ἐγράφησαν πολὺ βραδύτερον καὶ μετὰ πολλοὺς ἐκ τῶν διαλόγων τῆς τρίτης περιόδου. Περὶ τῆς ίδεοθεωρίας λαμβάνομεν διάφορον ἔννοιαν, ἐφ' ὃσον θὰ ἐτοποθετοῦμεν τὸν Παρμενίδην καὶ τὸν Σοφιστὴν τρέθ τῶν διαλόγων: Συμποσίου, Φαιδωνος, Πολιτείας καὶ Φαιδρου ἢ μετὰ τούτους κλπ.

γ') Άλ σύγγραμοι Μέθοδοι προσδιορισμοῦ τῆς χρονολογίας καὶ τῆς σειρᾶς τῶν διαλόγων.

Διὰ τὴν ἑξακρίβωσιν τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν διαλόγων, συμφώνως πρὸς τὴν ὅποιαν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη δρῦη κατάταξις αὐτῶν καὶ συσχέτισις, χρησιμοποιεῖ ἡ σύγχρονος ἐπιστημη τὰ ἐπόμενα μέσα καὶ μεθόδους ἐρεύνης:

α') Τὰς μαρτυρίας καὶ πληροφορίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ μάλιστα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις παρέχει πολυτίμους πληροφορίας καὶ περὶ τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν διαλόγων. Εἰς τὰ «Πολιτικὰ» (B, 6, 1204β) λ.χ. ἀναφέρει δητῶς ὅτι οἱ «Νόμοι» τοῦ Πλάτωνος ἐγράφησαν μετὰ τὴν «Πολιτείαν». Οὗτως ἀληθεύει καὶ ἡ ἐτέρα μαρτυρία (Διογεν. Λαέρτ. 3, 37, Προλεγ. 24, 25) ὅτι τοὺς Νόμους ἀντέγραψεν ἀπὸ τῶν κηροτινάκων ὁ Φίλιππος ὁ Ὄπούντιος, καθὼς καὶ τὰ εἰς τὴν τρίτην ἐπιστολὴν τοῦ Πλάτωνος (316α) ἀναφερόμενα περὶ προεργασίας τῶν Νόμων διὰ Προοιμίων κλπ. Ὁ Πλούταρχος (Βίος Σόλωνος 32) ἀναφέρει ὅτι ὁ Πλάτων περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του μόλις, ἥρχισε νὰ γράφῃ τὸν διάλογον «Κριτίσιν» καὶ ὅτι δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ αὐτὸν. Ἐπίσης ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὁ Ὄλυμπιόδωρος, ὁ Πρόκλος κλπ. παρέχουν διαφόρους πληροφορίας, τὰς ὅποιας δμως δχ' ὅνευ προσοχῆς καὶ ἐλέγχου πρέπει νὰ παραδέχηται τις, διότι πολλαὶ ἔξ αὐτῶν εἶναι ἀνέκδοτα ἀπλᾶ.

β') Τὰ εἰς τοὺς διαλόγους ἀναγενόμενα ἴστορικὰ γεγονότα καὶ πρόσωπα. Τοιαῦται πληροφορίαι δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ, καὶ αἱ περισσότεραι ἔξ αὐτῶν, αἱ ὅποιαι ὑπάρχουν, πάλιν ἔχουν σχετικήν μόνον καὶ δχ' ἀπόλυτον ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα. Εἰς τὸν διάλογον Μένωνα λ.χ. (90 α) ἀναφέρεται τὸ γεγονός ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου (395 πρὸ Χρ.) ἐδωροδοκήθη διὰ Περσικῶν χρημάτων ὁ Θηβαῖος δημαγωγὸς Ἰσμηνίος, αἱ δὲ λέξεις «ν ὑ ν ν ε ω σ τ ι» θὰ ἐπρεπε νὰ ἐρμηνευθοῦν ὡς σχετίζουσαι τὸ γεγονός αὐτὸ πρὸς τὸν χρόνον συγγραφῆς τοῦ Διαλόγου Μένωνος. Τὸ τοιοῦτον δμως δὲν φαίνεται νὰ συμβαίνῃ, διότι μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς ἔξεταζομένου τοῦ πράγματος, ἔρχεται εἰς φῶς ὅτι τὸ «ν ὑ

νεωστὶ» ἀναφέρεταις ὡς ἀντίθεσις πρὸς Ἀνθεμίωνά τινα ἐντίμως πλουτίσαντα. Οπωσδήποτε δύμως ἡ τοιαύτη συσχέτισις δὲν ἡμπορεῖ νότιθεωρηῇ καὶ ἐντελῶς ἀσχετος πρὸς τὴν συγγραφῆν τοῦ διαλόγου, ὅστις ἐλεγχόμενος καὶ ἄλλως, φαίνεται ὅτι ἔγραφη δχι μετὰ τὸ ἔτος 390 πρ. Χρ., ἐπομένως ἔγραφη μεταξὺ 395 καὶ 390 πρὸ Χρ. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ εἰς τίνα ἀρχὴν τοῦ «Θεατὴ τοῦ οὐ» πληροφορία περὶ τῆς εἰς Κόρινθον ἐκστρατείας καθώς καὶ ἡ εἰς τὸν ἴδιον διάλογον, ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ ὑπάρχουσα ἀφιέρωσις, τρόπον τινα, πρὸς Εὔκλειδην. Σχετικὴν ἐπίστης δξίαν ἔχουν καὶ τὰ εἰς τὴν Πολιτείαν (336 α), εἰς τὸν Ιωνα (541 ε) περὶ ἔξαρτήσεως τῆς Ἐφέσου ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἄλλα ἀλλαχοῦ τῶν διαλόγων ἀναφερόμενα γεγονότα καὶ πρόσωπα.

γ) Τὰς ἀναφερομέρας ἡ ἐποροαυμένας σχέσεις τοῦ Πλάτωνος πρὸς φιλοσόφους καὶ ἄλλας προσωπικότητας. Τοιαῦται εἶναι οἱ ρήτορες Λυσίας καὶ Ἰσοκράτης (Φαΐδρ. 278 καὶ Ἑξ.), δοκιμαστής δὲ κωμικός, ὅστις εἰς τὰς «Ἐκκλησιαὶ αἴσιού σας» ὑπαπινίσσεται τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, δοκιμαστής δὲ φιλόσοφος κλπ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τοιαῦται πληροφορίαι δὲν ἔχουσι πηρετοῦν μεγάλως τὴν ἔξακριβωσιν τοῦ χρόνου συγγραφῆς τῶν Διαλόγων, διότι δοκιμαστῶν συχνότερον ἀναφέρει τὸν Σωκράτην, καὶ δοκιμαστῆς αὐτὸς πάλιν παρουσιάζεται διάφορος κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἔξειδεώσεως τοῦ Πλάτωνος. Οἱ χωρίσαντες τοὺς διαλόγους εἰς τετραλογίας ἔχοντες ὑπ’ ὅψιν τὸν Σωκράτην, εἰς τούτου τὴν ἀμεσον ἐπίδρασιν ἀποδίδουν τὴν συγγραφῆν τῶν διαλόγων: Εὐθύφρονος, Ἀπολογίας, Κρίτωνος καὶ Φαΐδωνος. Ἐξεταζόμενοι δύμως βαθύτερον καὶ ἄλλως οἱ διάλογοι αὐτοί, φέρουσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι δὲν ἔγραφησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ διαδοχικῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεωρία τοῦ Μινκ, καθ’ ἥν οἱ διάλογοι ἀποτελοῦν ἔξιδανικευμένην βιογραφίαν τοῦ Σωκράτους κατὰ τὰς διαφόρους ταύτης ἐποχαῖς, εἶναι ἐσφαλμένη. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ Ἀπολογία καὶ δοκιμαστής ἀφιερωμένοι εἰς τὸν βίον τοῦ Σωκράτους. Ἐπίστης δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ ὅτι οἱ διάλογοι Πρωταγόρας, Λάχης, Χαρμίδης καὶ Λῦσις ἀναφέρονται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Σωκράτους καὶ ἀποτελοῦν ἀπολογίαν ὑπὲρ τούτου. Ὅπάρχει δύμως ἀσυμφωνία ὡς πρὸς τὸ ἄν ἔγραφησαν ὅλοι, ἡ τινὲς ἔξι αὐτῶν, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους ἡ μετὰ τοῦτον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ τοῦ μέσου τούτου ἐλέγχου τοῦ χρόνου συγγραφῆς πρέπει νὰ γίνηται προσεκτικὴ χρῆσις. Ὁ διάλογος «Φαΐδων»

ἔκαμε πολλούς νά τὸν ἀναφέρουν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἔπιε τὸ κώνειον ὁ Σωκράτης, ἐπισταμένη δικαιολόγηση μελέτη ἀποδεικνύει ότι δι Φαιδων ἐγράφη πολὺ ἀργότερον.

Εἰς τὸν διάλογον «Φαῖδρον» (278 ε) δι Σωκράτης ἐπαινεῖ τὸν νέον ἀκόμη ρήτορα Ισοκράτην, διὰ τοῦτο δικαιολόγηση δὲν είναι δινατόν νά ἀναγνωρισθῇ καὶ ως χρόνος συγγραφῆς τοῦ διαλόγου αὐτοῦ ἡ νεαρὰ ἡλικία τοῦ Ισοκράτους.

δ') Τὰς εἶ τοις διαλόγων παραπομπὰς ἀπό τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἀναφορὰς, αἱ διποίαι παρουσιάζουν τὸ πρότερον καὶ ὑστερὸν ἐκάστου διαλόγου. Οὕτω οἱ διάλογοι: Θεαίτητος, Σοφιστῆς καὶ Πολιτικός, διὰ τῶν σκηνῶν καὶ ἀναφορῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους, παρουσιάζονται ως ἀποτελοῦντες διαδοχικὴν σειράν, ἀν καὶ δὲν είναι δινατόν νά προσδιορισθῇ οὕτω, καὶ πόσον χρονικὸν διάστημα μεσολαβεῖ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ἡ καὶ ἀν παρεντίθεται ἐτέρα συγγραφὴ εἰς τὸν μεταξὺ τῶν διαλόγων αὐτῶν χρόνον συγγραφῆς. Μᾶλλον φαίνεται ότι δι ίδιαλογος Παρμενίδης ἐγράφη μετά τὸν Θεαίτητον καὶ πρὸ τοῦ Σοφιστοῦ. Ἐπίσης δι Τίμαιος καὶ δι Κριτίος συνέχονται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ

Τίμαιου πάλιν ἀφίνει νά ἐννοηθῇ ἡ Πολιτεία ως προηγηθεὶς δι άλογος, ἐνῷ τοῦτο δὲν φαίνεται ότι είναι ἀληθὲς συμφώνως πρὸς διληπη ἔξετασιν.

ε') Τὸ φιλοσοφικὸν περιεγόμενο τῷρ διαλόγων. Καὶ τούτου δικαιολόγηση μετά μεγάλης προσοχῆς, ως μέσου προσδιορισμοῦ τοῦ χρόνου συγγραφῆς καὶ τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν Διαλόγων. Εάν, κατά τὸν Schleiermacher εἰ εἰσὶ οἱ διάλογοι μύθων καὶ εἰκόνων διδασκαλία πρέπει νά προηγήται, τότε δι ίδιαλογος «Φαῖδρος» πρέπει νά είναι τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Πλάτωνος. Τὸ τοιοῦτον δικαιολόγηση πρὸς τὴν πραγματικὴν διαδοχικὴν σειράν τῶν Διαλόγων. Αἱ ἀρνητικαὶ κριτικαὶ καὶ διαλεκτικαὶ ἔρευναι, λέγει δι Κ. F. Hermann, προηγοῦνται τῶν θετικῶν καὶ παραστατικῶν Διαλόγων, ἐπομένως δι Θεαίτητος, δι Σοφιστῆς, δι Πολιτικὸς καὶ δι Παρμενίδης, πρέπει νά ἐγράφησαν πρὸ τοῦ Φαῖδωνος καὶ τῆς Πολιτείας. Ο Λουτσλάβσκι δικαιολόγηση μετέδειξεν ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον.

στ') Τὴν καλλιτεχνικὴν συγκρότησιν καὶ μορφὴν τῷρ διαλόγων. Επιτρέπουσαν νά προσδιορισθῇ δι κατά πιθανότητα διπωσδήποτε, χρόνος συγγραφῆς ἀναλόγως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἔξελιξιν τοῦ Πλάτωνος. Διάλογοι π.χ. ὅπως τὸ Συμπόσιον, δι Φαῖδων, ἡ Πολιτεία καὶ δι Φαῖδρος, παρουσιάζουν πλήρη καὶ τελείαν καλλιτεχνικὴν συγκρότησιν καὶ μορφὴν,

όποιαν δὲν έχουν ούτε οἱ πρότερον γραφέντες, λ.χ. "Ιων,,,
Πρωταγόρας, Γεργίας κλπ., ούτε οἱ κατόπιν ίδόντες τὸ φῶς:
Θεαίτητες, Παρμενίδης, Σοφιστής, Πολιτικός.

ζ') Τὴν ελαιοσικήν μορφήν καὶ τὸ ὑψὸς τῶν διαλόγων. Τὸ
μέσων τοῦτο ἀπό τοῦ I.. Cambell καὶ τοῦ Dittenberger
εστ (όρα ἀνωτέρω) ἔθεωρήθη ὡς τὸ τελειότερον καὶ ἀσφα-
λέστερον, μάλιστα ὅπου καὶ δταν συμπληρώνηται καὶ ὑποβο-
ηθῆται καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὡς ἀνωτέρω τρόπους, παρατη-
ρήσεως καὶ ἐρεύνης. "Ηδη ἡ μέθοδος αὐτὴ τοῦ διὰ τῆς γλωσ-
σικῆς μορφῆς καὶ διὰ τῆς ἔξακριβώσεως τῆς χρήσεως διαφό-
ρων γλωσσικῶν μορίων, (Γλωσσικῆς Στατιστικῆς), προσ-
διορισμοῦ τοῦ χρόνου συγγραφῆς κλπ. ἔχει τελειοποιηθῆ καὶ
ἐφάρμοσθῆ ἀποτελεσματικῶς καὶ παρὰ τοῦ II. v. Λεπίδη.
Οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἐρευνητῶν συμφωνοῦν εἰς τὴν κατὰ τοι-
οῦτον τρόπον χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν Διαλόγων. Οἱ
«Νόμοι» λ.χ. θεωροῦνται μετὰ βεβαιότητος τὸ τελευταίον ἔρ-
γον τοῦ Πλάτωνος. "Η διαφορὰ κατὰ τὸν χρόνον συγγραφῆς
μετοξὺ τοῦ πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν βιβλίων τῆς Πολιτείας
ἔχει βεβαιωθῆ. 'Επίσης ἔχει ἔξακριβωθῆ τοιουτοτρόπως ὅτι
οἱ διάλογοι: Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος, Τίμαιος, Κριτίας
καὶ οἱ Νόμοι ἀνήκουν εἰς τὴν διάδα τῶν Συγγραφῶν, ἃς ὁ
Πλάτων ἔγραψε κατὰ τὴν γεροντικὴν ἥλ κιαν καὶ περὶ τὰ τέ-
λη τῆς ζωῆς του. "Η συμφωνία τῶν βιβλίων 2–10 τῆς Πολι-
τείας πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν διαλόγων: Φαίδρου, Θεαίτη του
καὶ Παρμενίδου διεπιστώθη καὶ ἀνεγνωρίσθη παρ' ὅλων ¹⁾ ,
πλὴν τοῦ P. Natorp, ὅστις ἄλλως χρονολογεῖ τὸν Φαίδρου
καὶ τὸν Θεαίτητον. Καὶ περὶ τῆς διαδοχικῆς σειρᾶς τῶν διαλό-
γων αὐτῶν οὐσιωδῶς συμφωνοῦν οἱ διάφοροι ἐρευνηταί. Μό-
νον περὶ τῆς τοποθετήσεως τοῦ Φαίδρου εἰς τὴν σειράν αὐτὴν
ὑπάρχουν διάφοροι γνῶμαι. Εἰς τὴν σειράν αὐτὴν τῶν δια-
λόγων ἀνήκουν καὶ τὸ Συμπόσιον καὶ ὁ Φαίδων ἀνεξαρτήτως
ἄν τοποθετοῦνται πρὸ τῆς Πολιτείας–Φαίδρου κλπ. ἢ κατόπιν.
Διαφορὰς κάπως μεγαλυτέρας παρουσιάζει μόνον ἡ κατάταξις
τοῦ Th. Comperz, περὶ τῆς ὅποιας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω.

1. 'Ἐντεῦθα ἔχουμεν ὑπ' ὅψιν τὰς ἐργασίας τῶν Ritter, Λουτσλάβσκι,
Th. Comperz, Natorp, Raeder, v. Arnim, Wilamowitz, P. Friedländer.
Οἱ τοῦ κύκλου τοῦ Stefan George δὲν έχουν νὰ ἐπιδείξουν σπουδαῖα
πράγματα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς. Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν διελόγων
τῆς γεροντικῆς καὶ τῆς πρὸ ταύτης περιόδου, βοηθοῦν σπουδαῖως καὶ
εἴργασίαι τῶν L. Campel, Dittenberger, καὶ Schanz, πρὸς σύγκα-
νοῦν οἱ νεώτεροι.

Ἐκ τῶν λοιπῶν διαλόγων, ὁ Γοργίας, ὁ Μένων, ὁ Εὔθυδημος καὶ ὁ Κρατύλος κατατάσσονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γλωσσικῆς των μορφῆς πλήσιον τοῦ Συμποσίου καὶ τοῦ Φαίδωνος.

Συνδυάζοντες τὰ ἀνωτέρω μέσα καὶ τοὺς τρόπους ἔρεύνης τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων πρὸς ἔξακριβωσιν τῆς χρονολογίας καὶ τῆς διαδοχικῆς αὐτῶν σειρᾶς ἀποκτῶμεν τὴν ἐπομένην γενικὴν Μεθόδον. Βάσιν τῆς ἔρεύνης ἀποτελεῖ τῇ ἔρευνα τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὑφους. Ταύτην ὑποβοηθοῦν καὶ συμπληρώνουν τὰ λοιπά μέσα καὶ εἰδη παρατηρήσεως, ἃτινα ἀπηριθμήσαμεν ἀνωτέρω. Τοιουτοτρόπως δὲν ὑπάρχει πλέον ζήτημα χρονολογικῆς σειρᾶς καὶ κατατάξεως τῶν διαλόγων, διότι ὅλοι συμφωνοῦν. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ μόνον ὁ διάλογος «Φαίδρος» περὶ τοῦ ὄποιου ὑπάρχουν ἀκόμη διάφοροι ἀντιλήψεις. Ἡ γλωσσικὴ ἔρευνα τάσσει αὐτὸν μὲ τὴν Πολιτείαν, τὸν Θεοῖς την κατατάξει αὐτὸν πρὸ τῆς Πολιτείας καὶ ὁ Λουτσλάβσκι μετὰ ταύτην. Ἐπίσης περὶ τοῦ «Φαίδρου» ἔχουσι διαφόρους ἀντιλήψεις καὶ ὁ Ritter, καὶ ὁ ν. Αγνῖν καὶ ὁ Th. Gomperz. Κατ' ἄλλους, (M. Polenz κλπ.) ὁ διάλογος «Φαίδρος» ἀποτελεῖ Πρόγραμμα λειτουργίας τῆς Ἀκαδημίας, ἐπομένως εἰς τὴν πρὸ τῆς Ιδρύσεως καὶ λειτουργίας τῆς Ἀκαδημίας ἐποχὴν πρέπει νὰ ἀναφέρηται. Φαίνεται δῆλως, παρ' ὅλα ταῦτα, ὅτι ὁ διὰ τῆς γλωσσικῆς ἔρεύνης ὀρισμὸς τῆς θέσεως τοῦ Φαίδρου μεταξὺ τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Θεαιτήτου ἀνταποκρίνεται περισσότερον πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν σειρὰν τῶν Διαλόγων.

δ) *Κατατάξεις τῶν διαλόγων ματὰ χρονολογικῆν σειρὰν καὶ σχέσιν περιεχομένου.*

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰ ἀνωτέρω, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τοὺς Διαλόγους εἰς σειράν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρόνου συγγραφῆς ἐκάστου, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ περιεχομένου. Δοθέντος ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραφε μέχρι τῶν τελεταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του, καὶ ὅτι ὁ κατὰ τὸ 348)⁷ ἐπισυμβάτις θάνατος συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μὴ τελειώσῃ ὁ «Κριτικός» ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, καὶ νὰ μὴ ἐκδοθοῦν οἱ «Νάμοι», ὅφειλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ως τελευταῖον χρονικὸν δριόν τῆς συγγραφικῆς του δράσεως τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Η. ΠΕΤΣΙΟΣ

του. Ἐλλὰ πότε ἡρχισε νὰ συγγράφῃ; Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγένετο λόγος εἰς προηγούμενον κεφάλαιον, τονίζομεν δῆμως καὶ πάλιν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πλάτων πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, δὲν ἐδημοσίευσε τούλαχιστον διαλόγους του. Πιθανὸν νὰ ἤσχολείτο εἰς σχέδια καὶ εἰς σατύρας, ὅπως παραδέχεται ὁ Βιλαμόβιτς, ἢ εἰς δοκίμια, ταῦτα πάντα δῆμως δὲν εἶδουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, καὶ διὸ ὅντες λόγους ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀνεπτύξαμεν, καὶ διότι δὲν φαίνεται πιθανὸν διάλογοι ὅπως ὁ Πρωταγόρας, Λύσις κλπ. νὰ προηγήθησαν τῶν ἀπλῶν συγγραφῶν: Ἀπολογίας καὶ Κρίτωνς, αἱ ὅποιαι ἔγραφησαν ἀσφαλῶς μετὰ τοῦ θάνατον τοῦ Σωκράτους. Ο Πλάτων ἔξ ἄλλου, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διδασκάλου του ἤσχολείτο εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἐνῷ ἡ ποίησις εἶχε περιορισθῇ εἰς τὸ ὑποσυνείδητόν του καὶ ἔξεδηλώνετο ἀσυνειδήτως, ὅχι ὅταν ἥθελε νὰ γράφῃ «σατύρας», ἄλλ’ ὅταν ἔγραφε φιλοσοφικὰ δοκίμια καὶ ἀνέπτυσσε θεωρίας φιλοσοφικάς. Καὶ αὐταὶ ἔρχονται εἰς φῶς ἀργότερον, διότι εἶναι βέβαιον πλέον ὅτι πρὸ τούτων, ἢ προσωπικότης καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους μόνον ἐπέδρων εἰς τὸν Πλάτωνα. Ὁπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἢ καθαρῶς συγγραφική τοῦ Πλάτωνος ἔργασία ἀρχίζει μετὰ τὸ 399 πρὸ Χριστοῦ καὶ τελειώνει κατὰ τὸ 348)⁷ πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς πεντηκονταετίας, τὸ ὅποιον δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς μικροτέρους χρονικὰς περιόδους διὰ τῶν εἰς Σικελίαν ἀποδημιῶν τοῦ φιλοσόφου, ἔγραφησαν καὶ ἐδημοσίευθησαν οἱ Διάλογοι καὶ αἱ λοιποὶ συγγραφαὶ αὐτοῦ, πλὴν τῶν ποιητικῶν δοκιμίων. Κατ’ ἀναλογίαν πρὸς τὸν βίον αὐτοῦ, ὅστις παρουσιάζει τρεῖς μεγάλας περιόδους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους: 1) τὴν Σωκρατικὴν λεγομένην περίοδον καὶ τὴν μεταβατικήν, καθ’ ἃς διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους, ὅτε ἐφρόντιζε νὰ ἀπολογηθῇ ὑπὲρ τούτου καὶ ἀποδείξῃ ὅποιον ἔγκλημα εἶχε διαπραχθῆ διὰ τῆς ἀδίκου θανατώσεως του, 2) τὴν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ιδεοθεωρίας καὶ τῆς ἔξιδανικεύσεως τοῦ Σωκράτους, ὅπου ποίησις καὶ φιλοσοφία συνενώνονται, 3) τὴν τελευταίαν περίοδον, καθ’ ἣν ἐπιδρᾷ ἡ Ἐλεατική καὶ πρὸ πάντων ἡ Πυθαγορικὴ φιλοσοφία, δύνανται νὰ χωρισθοῦν καὶ αἱ συγγραφαὶ εἰς ἀνηκούσας: εἰς τὴν Σωκρατικὴν, εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον, εἰς τὴν τὴν ἀκμῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τῆς Ιδεοθεωρίας.

εἰς τὴν τῆς γεροντικῆς τέλος ἡλικίας περίοδον.

Συγγραφαὶ τῆς Σωκρατικῆς καθαρῶς περιόδου, τόσον ἀπό ἀπόψεως χρόνου συγγραφῆς, ὃσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου, γλωσσικῆς μορφῆς, καλλιτεχνικῆς συγκροτήσεως κ.λ.π. εἰναι ἀναμφιβόλως: α) Ἡ Ἀπολογία Σωκράτους καὶ ὁ «Κρίτων» διότι ἐγράφησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, καὶ δχι πολὺ βραδύτερον. β) Ὁ «Πρωταγόρας» καὶ ὁ διάλογος «Ἴων», ἐπίστης δὲ καὶ τῆς Πολιτείας τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ δποῖον λέγεται καὶ «Θρασύμαχος», ἐπειδὴ μᾶλλον σταυρίζουν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν δποῖοι ἡσαν οἱ σοφισταί. χωρὶς νὰ παρουσιάζουν σοβαρὰν πολεμικήν, ὅπως ὁ Γοργίας κατόπιν, ὁ Μένων κλπ., ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον. γ) Καὶ οἱ διάλογοι: Λάχης, Χαρμίδης, Εὔθυνος, Λυσίς εἰναι τῆς Σωκρατικῆς περιόδου, διότι δι' αὐτῶν ἐπιδιώκεται νὰ παρασταθῇ πῶς πράγματι ὁ Σωκράτης συνανεστρέφετο πρὸς τοὺς νέους καὶ ἔδίδασκεν αὐτούς, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἀδίκως κατηγορήθη ὡς διαφθείρων αὐτούς. Μετὰ τοὺς διαλόγους τούτους ἀκολουθοῦν οἱ τῆς μεταβατικῆς λεγομένης περιόδου, οἱ δποῖοι ἐγράφησαν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, μεταξὺ τῆς εἰς Μέγαρα καὶ τῆς εἰς Αίγυπτον, Κυρήνην, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀποδημίας τοῦ φιλοσόφου. Οἱ διάλογοι τῆς περιόδου αὐτῆς διακρίνονται διὰ τῆς σοβαρᾶς πολεμικῆς, ἥν διεξάγουσι κατὰ τῶν ρήτορων καὶ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες, ὅπως εἶδομεν εἰς τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὅπως μαρτυρεῖ ἡ περὶ τὸ 390 πρ. Χρ. δημοσιευθεῖσα «Σωκράτους κατηγορία» τοῦ ρήτορος Πολυκράτους, είχον κηρύξει πόλεμον κατὰ τῶν φιλοσόφων, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Σωκρατικῶν. Τοιοῦτοι διάλογοι εἰναι ὁ «Γοργίας», γραφεὶς μεταξὺ τοῦ 393 καὶ 389 πρ. Χρ., ὁ «Μένων», ὁστις, καθὼς ἔχαγεται ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ περὶ δωροδοκίας τοῦ Ἰσμηνίου πληροφορίας (90 α), ἐγράφη δχι πρὸ τοῦ 395 πρ. Χρ., ὁ «Ἐύθυνδης», ὁ «Ἴππιας ἐλάσσων», ὁ «Ἴππιας μείζων», ὁ Κρατύλος γραφεὶς δχι μετά τὸ 390 πρ. Χρ. Μετὰ τὴν συγγραφὴν τῶν διαλόγων αὐτῶν ἔλαβε χώραν ἡ πρώτη εἰς Σικελίαν ἀποδημία τοῦ Πλάτωνος (388 πρ. Χρ.). Μετὰ τὴν ἔκ Σικελίας ἐπιστροφὴν ἐγράφησαν: ὁ διάλογος «Μενέξενος», ὁ δποῖος ἥλθεν εἰς φῶς μετά τὴν Ἀνταλκίδειον εἰρήνην (387 πρ. Χρ.), καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα δια-

λόγων τῆς ώρανω, μεταβατικῆς περιόδου. Ἐπειταὶ ἡ συγγραφὴ τῶν διαλόγων τῶν περιλαμβανόντων τοῦ «Συμποσίου», τὸ ὅποιον, συμφώνως πρὸς πληροφορίαν περιεχομένην εν αὐτῷ (193 α), ἐγράφη κατὰ τὸ 385 4 ἡ διλίγουνθραδύτερον, τοῦ «Φαίδωνος», τὸν βιβλίων ΙΙ–Χ τῆς «Πολιτείας», καὶ τοῦ «Φαίδρου». Μετήκη συγγραφὴν τοῦ «Θεαίτητος» περὶ τὸ 369)8 πρ. Χρ. ἀρχίζει ἡ σειρὰ τῶν διαλόγων καὶ συγγραφῶν τῆς τελευταῖς περιόδου. Μετὰ τὸν «Θεαίτητον» ἔρχεται ὁ «Παρμενίδης» (Πρβλ. 126β Παρμενίδ.), κατόπιν ὁ «Σοφιστής», ὁ «Πολιτικός», ὁ «Φίληβος», ὁ «Τίμαιος», ὁ «Κριτίας», οἱ «Νόμοι» (καὶ ἡ Ἐπινομίς). Τοιουτοτρόπως σχηματίζεται ὁ ἐπόμενος Πίναξ τῶν διαλόγων κατὰ διαδοχικὴν σειράν:

1ον. Διάλογοι τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Πλάτωνος, ἡ Συγγραφὴ Σωκρατικοῦ χαρακτῆρος: 'Απολογία Σωκράτους, Κρίτων, Πρωταγόρας, Ίων, Λάχης, Πολιτείας Α'. (Θρασύμαχος), Λῦσις, Χαρμίδης, Εὐθύφρων.

2ον. Διάλογοι τῆς μέσης, ἡ μεταβατικῆς περιόδου: Γοργίας, Μένων, Εὐθύδημος, Ίππίας ἐλάσσων, Κρατύλος. Ίππίας μείζων, (πρῶτον ταξείδιον εἰς Σιλελίαν) Μενέξενος.

3ον. Διάλογοι τῆς ἀκμῆς τοῦ Πλάτωνος: Συμπόσιον, Φαίδων, Πολιτεία (ΙΙ–Χ), Φαῖδρος.

4ον. Διάλογοι τῆς γεροντικῆς ἡλικίας καὶ τῆς τελευταίας περιόδου: Θεαίτητος, Παρμενίδης, Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος, Τίμαιος, Κριτίας, Νόμοι (καὶ Ἐπινομίς).

Αὕτη εἶναι ἡ κατὰ χρονολογικὴν σειράν κατάταξις τῶν διαλόγων, ἡ ὅποια ἀνταποκρίνεται βεβαίως εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Πλάτωνος. Μόνον εἰς τὰς λεπτομερείας, κατὰ τὴν παράστασιν τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως, παρουσιάζει δυσκολίας τινὸς διότι δύο διαλόγους λ.χ. συνδεομένους στενῶς διὰ τοῦ περιεχομένου των, ἡ χρονολογικὴ κατάταξις χωρίζει ἀπ' ὅλην. Ἄλλα καὶ ἡ τοιαύτη δυσκολία σφρεται ἐκ τοῦ μέσου, χωρίς καὶ τὸν κίνδυνον νὰ ἐπηρεασθῇ σπουδαίως ἡ χρονολογικὴ κατάταξις, ἐάν τῆς αὐτῆς ὅμαδος Διάλογοι, συνδεόμενοι δ' α-

τοῦ περιεχομένου των, μετατίθενται καὶ τίθενται πλησίον ἀλλήλων, ἡ ἄλλως τάσσωνται εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν. Ὁ διάλογος Ἰων λ.χ. εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῇ πρὸ τοῦ Πρωταγόρου, ὁ ὅποιος διὰ τοῦ γενικῶς περὶ ἀρετῆς κλπ. περιεχομένου του, συνδέεται ἀμέσως πρὸς τὸν Λάχητα, ὃπου μία ἀρετή, ἡ ἀνδρεία, ἔρευνᾶται. Ἐπίστης μετὰ τὸν Λάχητα, εἶναι δυνατὸν νὰ τοποθετηθῇ ὁ Χαριμίδης, εἰς τὸν ὅποιον ἔρευνᾶται ἡ σωφροσύνη, καὶ οὕτω καὶ ἀκολουθήσῃ τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Πολιτείας (Θρασύμαχος) ὃπου γίνεται λόγος περὶ δικαιοσύνης. Κατόπιν ἔρχεται ἡ θέσις τοῦ περὶ ὀσιότητος πραγματευομένου διαλόγου Εὐθύφρονος, καὶ τοιουτοτρόπως εἰς τὸ τέλος τῆς σειρᾶς δύναται νὰ τεθῇ ὁ Λῦσις, ὃπου ἔρευνῶνται, ἡ ἐννοια τῆς φιλίας καὶ προκατάρκτικῶς τὰ περὶ ἔρωτος. Εἰς τὴν δευτέραν κατὰ τὸν ὡς σύνω πίνακα ὁμάδα, δύνανται νὰ τεθοῦν πλησίον ἀλλήλων οἱ δύο Ἰππίαι μόνον. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν τὴν ἀνταποκρινομένην πλήρως πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἔξελιξιν τοῦ Πλάτωνος σειρὰν τῶν διαλόγων, εἰς τὴν ὅποιαν τηρεῖται καὶ ἡ κατὰ χρόνον συγγραφῆς διαδοχὴ αὐτῶν. Οὕτω δὲ σχηματίζομεν τὸν ἐπόμενον Πίνακα.

I) Διάλογοι Σωκρατικοί, τῆς πρώτης φιλοσοφικῆς περιόδου:

Ἀπολογία Σωκράτους, Κρίτων, Ἰων, Πρωταγόρας, Λάχης, Χαριμίδης, Πολιτεία I, (Θρασύμαχος), Εὐθύφρων, Λῦσις.

II) Διάλογοι τῆς μεταβατικῆς περιόδου, κατὰ ρητόρων καὶ Σοφιστῶν:

Γοργίας, Μένων, Εύθυδημος, Ἰππίας μείζων, Ἰππίας ἐλάσσων, Κρατύλος, Μενέζενος.

III) Διάλογοι τῆς περιόδου ἀκμῆς περιλαμβάνοντες τὴν Ιδεοθεωρίαν καὶ Πολιτειολογίαν:

Συμπόσιον, Φαιδων, Πολιτεία (II–X), Φαιδρος.

IV) Διάλογοι τῆς τελευταίσας περιόδου, παρουσιάζοντες ἐπίδρασιν Πυθαγορείων κλπ. Θεαίτητος, Παρμενίδης, Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος, Τίμαιος, Κριτίας, Νόμοι καὶ Ἐπινομίς. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀκολουθοῦν ίδιαν σειράν.

Προτοῦ κλείσωμεν τὸ Κεφάλαιον τοῦτο θεωροῦμεν καλέν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἔτερον Πίνακα διαιρέσεως, τῶν Διαλόγων παρὰ τοῦ P. Friedländer (Platon. I., 1930) ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς Μεθόδου τοῦ H. v. Arpiṭ, ὅστις δὲν ἀναγνωρίζει καθ' ὅλην τὴν γραμμήν

καὶ ἀνευ ἐπιφυλάξεων (Πρβλ. Platons Jugenddialoge) τὴν διὰ τοῦ Κ. Γτ. Ηερμανοπ ἐφαρμοσθεῖσαν γενετικὴν ἀρχὴν καὶ θεωρίαν ἔξελιξεως τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Ἡ σύγκρισις τῆς τοιαύτης διαιρέσεως πρὸς τὰς ἀνωτέρω γενομένας, πείθει ὅτι ὅλοι συμφωνοῦν εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς χρονολογίκης διαιρέσεως καὶ κατατάξεως τῶν διαλόγων. Αἱ διάφοραι γνωμῶν περιορίζονται εἰς ἐπουσιώδη ζητήματα καὶ εἰς τὴν τοποθέτησιν τοῦ διαλόγου «Φαίδρου», διποτὲς καὶ ἀνωτέρω εἶδομεν. Οἱ R. Friedländer (Φριντλαΐντερ) λοιπὸν διακρίνει τρεῖς μεγάλας περιόδους τοῦ βίου καὶ τῆς συγγραφικῆς ἔργασίας τοῦ Πλάτωνος: τὴν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως, τὴν περίοδον ἀκμῆς καὶ μέσην λεγομένην, καὶ τὴν τελευταίαν περίοδον. Ἐκάστη τῶν περιόδων τούτων περιλαμβάνει ὅμαδας διαλόγων χαρακτηριζομένας διὰ τοῦ περιεχομένου των, ὡς ἔξῆς:

Περίοδος I: Ἀριστέξεως.

Ομάς Α: Πρωταγόρας καὶ οἱ λοιποὶ ἀπορίας καὶ δρισμοῦ τῆς «Ἀρετῆς», τῆς «φιλίας» καὶ τοῦ «καλοῦ». Διάλογοι: Πρωταγόρας, Λάχης, Θρασύμαχος (Πολιτείας τὸ πρῶτον βιβλίον), Χαρμίδης, Εὐθύφρων, Λῦσις, Ἰππίας μείζων.

Ομάς Β: Μικροὶ διάλογοι: ἀναφερόμενοι εἰς τὸν Φιλόσοφον, εἰς τὸν Σοφιστὴν καὶ εἰς τὸν Ποιητὴν: Ἰππαρχος (ἀμφιβόλ. γνησιότητος), Ιων, Ἰππίας ἐλάσσων, Θεάγης (ἀποδεδειγμένως δχι γνήσιος).

Ομάς Δ: Παράστασις ἐαυτοῦ καὶ διαμόρφωσις τοῦ Φιλόσοφου: Ἀπολογία Σωκράτους, Κρίτων, Εὐθύδημος, Κρατύλος, Μενέζενος.

Ομάς Δ': Ἀλκιβιάδης, Γοργίας, Μένων (διάλογοι μεταβατικοῦ χαρακτήρος).

Περίοδος II, μέση καὶ τῆς ἀκμῆς.

Συμπόσιον, Φαίδων, Πολιτεία (Βιβλ. II-X).

Περίοδος III, τελευταία.

Ομάς Α: Διαλόγων ἀσχολουμένων εἰς τὴν Διαλεκτικὴν: Θεαίτητος, Παρμενίδης, Φοίδρος, Σοφιστής, Πολιτικός, Φίληβος.

Ομάς Β: Διαλόγων χαρακτηριζομένων διὰ τῆς Μυθολογίας καὶ τῆς Νομοθεσίας: Τίμοις, Κριτίας, Νόμοι.

**5. Δογοτεχνικὸς χαρακτῆρας καὶ καλλιτεχνικὴ ἀξία
τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος.**

α') Ποίησις καὶ Φιλοσοφία. Τὸ φιλοσοφικὸν δρᾶμα.

Οι Δ'άλογοι τοῦ Πλάτωνος είναι φιλοσοφικὰ δράματα, γεννηθέντα ἀπό τὴν ἔνωσιν καὶ ἀφομοίωσιν τῆς ποιήσεως πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, τῆς τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας, πρὸς τὴν διαλεκτικὴν καὶ τὸν λόγον. Εἰς αὐτοὺς καθρεπτίζονται διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη ἔνωσις τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ φιλοσόφου, ἡ ὅποια ἐλαβε χώραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους Πλάτωνος. Οἱ «Σωκρατικοὶ λόγοι» διεπλάσθησαν καὶ διεμορφώθησαν ἀπὸ τὴν ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν τούτου, εἰς τρόπον ὡστε ὁ διδάσκαλος νὰ ἔχειδανικευθῆ, καὶ διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῆς μεγάλης διανοίας τοῦ μαθητοῦ νὰ ἀνοιχθοῦν νέοι πνευματικοὶ δρίζοντες, ἀπρόσιτοι ἔως τότε εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. 'Ο Πλάτων ἡτο ἐκ φύσεως ποιητής, ἀλλὰ πεπροικισμένος μὲ τὴν εύρυτητα καὶ ὀξύτητα ἐκείνην τοῦ πνεύματος, μὲ τὴν τάσιν πρὸς αὐτὸ τὸ καλόν, τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀληθές, μὲ τὴν προδιάθεσιν ἐκείνην τοῦ φιλοσόφου, ἡ ὅποια συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καύσῃ τὰ ποιητικὰ δοκίμια του ἀμα ἥκουσε τὸν φιλόσοφον Σωκράτην. 'Αλλ' ἡ καταστροφὴ τῶν πρώτων προϊόντων τῆς ποιητικῆς του φαντασίας, δὲν ἔστημαίνε καὶ ἐκμηδένισιν τῆς ποιητικῆς του ἰδιοφυίας. Αὕτη ἔμεινεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του καὶ ἐπιέσθη ἀπὸ τὸ βάρος τῆς φιλοσοφίας, ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς νέας τάσεως. 'Ἐν καιρῷ ὅμως ἦλθε καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ὅ,τι προηγουμένως ἀνευ συνειδήσεως καὶ ἀνευ ἀδείας τοῦ φιλοσόφου ἔχρωμάτιζεν, ἦδη συνειδητῶς καὶ διὰ τῆς συνεργείας τούτου διαμορφώνει καὶ δισπλάττει. Τὰ περιεχόμενα τῆς διανοήσεως καὶ τῆς βουλήσεως ἔχύνοντο εἰς καλλιτεχνικοὺς τύπους καὶ παρουσιάζοντο ὑπὸ καλλιτεχνικὴν μορφὴν, ὡς ποιήματα ἀπαραμίλλου ὀρσιότητος, ὡς «λόγοι μουσικῇ κεκραμένοι» (Πολιτείας ΥΙΙ 549β).

'Αλλὰ καὶ τὸ ποιητικὸν αἰσθημα, διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς φιλοσοφίας, ἔπαθεν ἀλλοίωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πλάτωνος. Οὔτε τὸν 'Αριστοφάνην, οὔτε ἄλλον κωμωδοποιὸν ἡ μῖμον θαυμάζει πλέον ὁ Πλάτων, ἀφοῦ ἀφοσιώθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. 'Η είρωνεία τοῦ Σωκράτους ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἀλληλοδιαμορφωθεῖσα πρὸς ὅ,τι σχετικὸν εὗρεν ἐν

αύτή, μετεμορφώθη εἰς Πλατωνικὴν εἰρωνείαν καὶ σάτυραν. Ἡ τραγωδία ως μορφὴ καὶ τρόπος διαπλάσεως περιεχομένων ἔμεινεν, ἥλλαξεν θυμῶς σκοπούς καὶ περιεχόμενα. Τὴν τραγωδίαν καὶ ἐν γένει τὴν τέχνην, θέλει πλέον ὁ Πλάτων «μίμησιν τοῦ ἀπίστει καὶ οὐδὲ» (Πολιτείας 391 β–398), τοῦ πρέποντος, τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ἀληθῶς ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθῶς καλοῦ. Διὰ τοῦτο, τὸν «δυνάμενον ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίγνεσθαι καὶ μιμεῖσθαι πάντα χρήματα», «προσκυνεῖ.... ως ιερόν καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡδὺν», δὲν θέλει δύμας αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν του. Προτιμᾷ τὸν «αὐστηρότερον καὶ ἀηδέστερον» «ώφελίας ἐνεκάρα», διόποιος «τὴν τοῦ ἐπιεικοῦς λέξιν μιμοῖτο». Εἰς τοὺς «Νόμους» (817 β) σοφέστερον ἀκόμη ἀποφαίνεται διτὶ «τραγωδία ἀληθεστάτη» εἶναι ἡ «μίμησις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου». Ὑπάρχει, λέγει ὁ Πλάτων εἰς τὴν Πολιτείαν του (607β), ἀνέκαθεν ἀντίθεσίς τις καὶ διαφορὰ μεταξὺ φιλοσοφίας καὶ ποιήσεως δικαιολογοῦσα τὸν ἄγῶνα κατὰ τῆς μιμητικῆς ποιήσεως, τῇτις ἐπεκράτει εἰς τὸ παρελθόν. Διὰ τοῦ τοιούτου ἄγῶνος καταρρίπτεται ἡ κυριαρχία τῆς ποιήσεως αὐτῆς καὶ ἀναβιβάζεται ἡ φιλοσοφία ὑψηλότερον, μετ' αὐτῆς δ' ἔρχεται εἰς φῶς καὶ νέα τις μιμητικὴ τέχνη, μὴ ἔχουσα σκοπὸν τὴν ἡδονὴν μόνον. Ἡ τοιαύτη μίμησις ἔχει ὑπὸ δψιν τὴν ἀλήθειαν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι κατ' ἀνάγκην «οὐ μόνον ἡδεῖα, ἀλλὰ καὶ ὡφελίμη πρὸς τὰς πολιτείας καὶ τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον». (Πολιτεία 607 β). Καὶ ἡ τοιαύτη μίμησις εἶναι βεβαίως πάλιν «παιδιά τις καὶ οὐ σπουδὴ» (Πολιτεία 602β), ἀλλὰ παιδιά «ἀδελφὴ τῆς σπουδῆς» ('Επιστολ. ΥΙ 323 Δ) «μετρία καὶ φρόνιμος παιδιά» (Τιμαιος 59ε, 69α). Παιδιά ἡτο διὰ τὸν Πλάτωνα τὸ συγγράφειν, ἀλλὰ παιδιά ἀνάλογος πρὸς τὴν σοβαρότητα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀνάλογος ἀκόμη καὶ πρὸς τὴν Πλατωνικὴν Θεολογίαν. Ὁ Νίτσε καλεῖ «ώριμό τητα» τοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ ἐπανεύρῃ οὗτος τὴν σοβαρότητα, τὴν ὅποιαν είχεν ως παιδίον παιζον (Πρβλ., Jenseits von Gut und Böse 94). Καὶ ὁ Πλάτων ὡσαύτως τοιαύτην ώριμότητα ἔννοει «τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παιζειν, δικαιοσύνης τε καὶ ἀλλων.... πέρι μυθολογοῦντα». (Φαῖδρ. 276 θ.ε.).

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐσωτερικῆς διαμορφώσεως προῆλθεν ἡ μοναδικὴ ψυχοπνευματικὴ σύνθεσις τοῦ Πλάτωνος, ἡ ὅποια ἐξωτερικεύεται καὶ ἐκδηλώνεται εἰς τοὺς Διαλόγους του, δίτινες λογοτεχνικῶς εἶναι συγγραφαί, σκοπὸν ἔχουσαι νὰ προκα-

λέσωσι τὸν ἐνθυμητισμὸν διὰ τοὺς νέους προσανατολισμοὺς τοῦ πνεύματος καὶ νὰ λύσωσι τῷ σπουδαῖᾳ καὶ σοβαρά προβλήματα, τὰ διποῖα παρουσιάζει ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύσις. Ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν λαμβάνουν οἱ διάλογοι τὸ περιεχόμενον, τὸ διποῖον διὰ τῆς «π ρ ἄ ε ω τ» δηλαδὴ διὰ τῆς δράσεως ὠρισμένων προσώπων, εἰς ὡρισμένον ἐπίσης τόπον καὶ χρόνον, ἐπεξεργάζονται κατὰ τρόπον ὡστε, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ δρᾶμα, νὰ ἐπιτυγχάνηται ἡ κατ' Ἀριστοτέλην «κ ἄ θ α ρ σ ι ς» ἀπὸ τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν παθῶν, καὶ ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀνωτέρας σφοῖρας ίδεωδῶν. Ἀπὸ τὴν κωμῳδίαν λαμβάνουν τὴν εἰρωνείαν καὶ τὴν σάτυραν, τὸν τρόπον δηλαδὴ διατηρήσεως εύθυμίας καὶ καλῆς διαθέσεως, ἡ ἐμμέσου παροτρύνσεως καὶ ἔξαναγκασμοῦ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ζήτησιν καὶ ἐρευναν. Ἀπὸ τὸ δρᾶμα δανείζονται τὴν τέχνην παραστάσεως δράσεως, καὶ τὸν τρόπον διαμορφώσεως περιεχομένων πρὸς ἐπιτυχίαν ὡρισμένου σκοποῦ. Κέντρον καὶ πρότυπον δὲ τῆς δημιουργίας ἔχει δ. Πλάτων τὸν Σωκράτην, δηλαδὴ τὴν προσωπικότητα, τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους καὶ τὸν τρόπον τῆς συνδιαλέξεως τούτου. Διὰ τοῦτο δ. Πλωτανικὸς διάλογος ἀντικατοπτρίζει Σωκρατικὴν συνομιλίαν, καὶ μόνον βαθύτερον ἔχεταξόμενος παρουσιάζει τοιαύτην διαφορὰν πρὸς τὰς Σωκρατικὰς συνομιλίας, ὅποιαν καὶ ἡ δὲ φυσικὴ ζωὴ πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν παράστασιν. Ἡ Σωκρατικὴ συνομιλία λαμβάνει χώραν συχνάκις κατὰ τύχην καὶ εἰς τυχαίον περιβάλλον, φαίνεται δὲ ὡς νὰ προέρχηται ἐκ συνδέσεως τοῦ τυχαίου πρὸς τὴν τέχνην τῆς «ἔχετάσεως τῶν ἀνθρώπων» δι' ἐλευθέρας συζητήσεως. Ὁ Πλάτων δύμως εἰς τοὺς Διαλόγους του δὲν ὑπομένει τὸ τυχαίον. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ποιήσεως ἔφερεν αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἐκλέγῃ τὰ πρόσωπα τῶν διαλόγων καὶ νὰ κατανέμῃ αὐτά εἰς τοὺς διαφόρους ρόλους συμφώνων πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς δραματικῆς τέχνης, νὰ κανονίζῃ τὸ περιβάλλον συμφώνων πρὸς τὴν πνευματικὴν κίνησιν, νὰ ἐλευθερώῃ τέλος τὸν χῶρον ἀπὸ ὅ, τι τυχαίον. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ τῆς παραστάσεως δράσεως, πράξεως καὶ ἐνεργείας ὡρισμένων προσωπικοτήτων, φέρει εἰς ἐμβαθύνσεις εἰς τὰ δυσκολώτατα ζητήματα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῆς ζωῆς, ἐνῷ διὰ τῆς τεχνικῆς παραθέσεως διαφόρων, ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλας, ἀντιλήψεων καὶ θεωριῶν καθοδηγεῖ εἰς τὴν ἔρευναν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας καὶ βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ νὰ συμμετέχῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν τοιαύτην ζήτησιν καὶ ἔρευναν. Ἀλλὰ δὲν παρουσιάζουν μόνον τοῦτο οἱ

Πλατωνικοί διάλογοι. Γενικώτερον ἔξεταζόμενοι ἐμφανίζουν μοναδικήν τινά καὶ ἔχοχον ίδιοφυίαν, ἡ μᾶλλον σύμπλεγμα ίδιοφυῖῶν· ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔξαιρετικὴν δξύνοιαν κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν μᾶλλον ἀφρητημένων πραγμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεγάλην ἐμβάθυνσιν εἰς τὴν πραγματικότητα, καὶ παρατηρητικότητα, τὴν δποίαν ούδεμία γραμμή, ούδεις χρωματισμὸς διαφεύγει. Ή μορφεία τῆς φύσεως, τὰ ἐνδόμυχα τοῦ τοπικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ περιβάλλοντος, αἱ ιδιότυποι ψυχοπνευματικαὶ συνθέσεις καὶ αἱ ίδιομορφίαι ἀνθρωπίνων χαρακτήρων, ὅπως ἐκδηλοῦνται εἰς λόγους, εἰς κινήσεις, εἰς πράξεις, δλα αὐτά, ζωηρῶς καὶ μετά πολλῆς ἀκριβείας παριστάνονται εἰς τοὺς Διαλόγους. Ο πλοῦτος καὶ ἡ ἀφθονία ἔξ ἀλλου διαθέσεων καὶ ἐσωτερικῶν ἐλατηρίων, ἀτινα κατορθώνει νὰ παριστάνῃ μετά τῆς λεπτῆς ἐκάστου ἀποχρώσεως, προκαλοῦν ἀσφαλῶς τὸν θαυμασμόν, καὶ ἀφίνουν νὰ σχηματισθῇ τὸ συμπέρασμα, δτι τὸ πρόβλημα ὅπερ δ Πλάτων θέτει ἐν τῷ Συμποσίῳ (223 θ), δν δηλαδὴ είναι δυνατὸν δ αὐτὸς ποιητὴς νὰ συγγράψῃ κωμωδίας καὶ τραγωδίας, λύεται παρ' αὐτοῦ τοῦ ίδιου. Οι διάλογοι του συνδυάζουν ἀρμονικώτατα ὀμφοτέρες αύτάς τὰς τέχνας.

Παρὰ τὰς είρωνείας διὰ τὴν κενοδοξίαν καὶ διὰ τὸν στόμφον τῶν ραψωδῶν, τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν ρητόρων, παρουσιάζονται σφοδραὶ καὶ μετά πάθους ἐπιθέσεις, δραματικαὶ αὐτόχρημα συζητήσεις, παρὰ τὰς ἐκδηλώσεις διαθέσεων, συναισθημάτων χαρᾶς, ἐνθουσιασμῶν, παρὰ τὴν ὥραίαν θερινὴν ἡμέραν ἐν τῷ Φαίδρῳ, παρὰ τοὺς ἀρχοντικούς θαλάμους τοῦ Καλλίου, εύρισκονται ἀπαραμίλλου χάριτος περιγραφαί, παροιμίαι, παρομοιώσεις, μῆθος καλλιτεχνικώτατοι ἐνθυμίζοντες τόσον τὴν χάριν τοῦ Ἡροδότου, δσον καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ Ἡσιόδου καὶ τὴν περιγραφικὴν τελειότητα τοῦ Ὄμηρου. Καὶ δλα αὐτά, παριστανόμενα διὰ σκηνῶν καὶ ἀνθρωπίνων τύπων, σκοπίμως καὶ κατ' ἐκλογὴν ἐκ τοῦ πραγματικοῦ βίου εἰλημμένων, είναι συνηρμολογημένα τελειότατα εἰς ἐν σύνολον ἀσυγκρίτου τελειότητος καὶ κάλλους. Ἐνῷ ἀφ' ἐνὸς δ Πλάτων παρουσιάζεται ὡς ρεαλιστής καλλιτέχνης, ἐμφανίζει ἀφ' ἑτέρου τὴν δημιουργικότητα τῆς φαντασίας του διὰ τῆς μυθοπλασίας του. Οι Μῆθοι τίθενται παρ' αὐτοῦ ἐκεῖ ὅπου ἡ διανόησις διὰ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν συλλογισμῶν ὑστερεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν πεποιθήσεων, ἡ παρουσιάζει ἀδυναμίαν διὰ τοῦτο. Εἰς τὸν «Γοργίαν», εἰς τὸν «Φαίδωνα» καὶ εἰς τὴν «Πολιτείαν» οι Μῆθοι ἀποτελοῦν συνέχειαν τῆς αὐστηρῶς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης

καὶ ἀνοίγουν τοὺς ὅριζοντας τῷ κόσμῳ τῶν ἴδεων διὰ νὰ
ρίψῃ ἐν βλέμμα εἰς αὐτοὺς ἡ ψυχή. Ἀλλοῦ πάλιν (Πολιτείας
514α κατέξ.) είναι παρομοιώσεις καὶ παραβολαὶ διδακτικώταται,
καὶ ἄλλοι συνυφαίνονται πρὸς τὴν εἰρωνείαν, ὅπως λ.χ. ἐν
Φαιδρῷ, ὅπου γίνεται λόγος περὶ μεταμορφώσεως ἀνθρώπων
εἰς τέτιγας (259 ε') κλπ.

Ἄπο πολλας καὶ διαφόρους ἀπόψεις είναι δυνατὸν νὰ ἔξε-
τασθοῦν οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι, ὅπως καὶ πάντα τὰ ἔξοχα
καλλιτεχνήματα καὶ ποιητικὰ ἔργα. Είναι ἴδιον αὐτῶν νὰ ἀπο-
τελοῦν ἐν ὅλῃ καὶ γὰρ ἀκτινοβολοῦν πρὸς πάσας τὰς κατευθύν-
σεις, ὅπως οἱ ἀστέρες. Ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα, χάριν συντομίας,
ἢ τὰ περιορισθῶμεν εἰδικώτερον εἰς τὴν ἔξέτασιν τῶν κυριω-
τέρων σημείων καὶ χαρακτηριστικῶν τῶν διαλόγων, ὅποια
είναι: ἡ ἔξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ αὐτῶν συγκρότησις, ἡ εἰ-
ρωνεία καὶ σάτυρα, καὶ ὁ Μῦθος κατ' ἀναφορὰν εἰς τὴν φιλο-
σοοικὴν θεωρίαν.

β') Ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ συγγενέτησις τῶν Διαλόγων.

Ἐάν είναι ἀληθὲς ὅτι ἡ τέχνη είναι τελεία τότε μόνον, δταν
κατορθώνη νὰ παρουσιάζῃ τὰ περιεχόμενα αὐτῆς ὡς οὐδόλως
διαφέροντα τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων καὶ καταστάσεων, ἢ
ὡς πραγματικὴν ἱστορίαν, δχι δὲ κατ' ἀντιγραφὴν καὶ ἀπο-
μίησιν τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς πάντοτε, τότε οἱ διάλογοι
τοῦ Πλάτωνος ὅπως παρουσιάζονται, πρέπει νὰ θεωρῶνται
ὡς ἡ τελειοτάτη μορφὴ τέχνης, διότι ἡ μεγίστη καὶ πληρεστά-
τη ἀκριβῶς ἐπιτυχία τῆς δημιουργικῆς τοῦ Πλάτωνος δυνά-
μεως συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κατορθώνει νὰ παριστάνῃ ὡς πραγ-
ματικῶς λαβὸν χώραν, δ.τι αὐτὸς ἐφαντάσθη καὶ ἐφεῦρεν. Ἀ-
ναγινώσκων τις τοὺς διαλόγους νομίζει ὅτι ἀναγινώσκει πε-
ριγραφάς ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς πραγματικότητος, ἐνῷ κατ' οὐ-
σίαν ἡ πραγματικότης σύτῃ ἔχει διαπλασθῆ καὶ μετοβληθῆ,
ἢ καὶ σκηνοθετηθῆ ὅλως παρὰ τοῦ Πλάτωνος. Ἡτο δυνατὸν
βεβαίως δ Σωκράτης νὰ συναντήσῃ εἰς πλατείαν τινὰ κάπποιον
σοφιστὴν ξένον, συνοδευόμενον ἀπό μαθητάς του καὶ ἀπό τοὺς
φιλοξενοῦντας αὐτὸν Ἀθηναίους. Τὸ ὅτι δὲ μως τὰ πρόσωπα
αὐτὰ ὑποδύονται διαφόρους ρόλους καὶ συζητοῦν ἐλέγχοντα
ἄλληλα, τὸ ὅτι εἰς τὰ στόματά των τίθενται διάφοροι εἰρωνεῖαι
σκόπιμοι, διάφοροι κρίσεις, περιγραφαί, ἐρωτήσεις καὶ ἀπαν-
τίσεις, συντελοῦσαι εἰς τὴν κατὰ μικρὸν διαλεύκανσιν ἐνὶς
ζητήματος ἡβικοπολιτικῆς—κατὰ προτίμησιν—φύσεως κλπ.,

Πλάτων—Γ. Παναγιωτίδου

αύτά δλα είναι ἔφεύρεσις τοῦ Πλάτωνος. 'Ο Σωκράτης συναντάται πρὸς τοὺς νέους εἰς πολλὰ μέρη, εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ τὰς παλαίστρας. 'Ο τόπος συζήτησις εἰς τοὺς διαλόγους είναι ώρισμένος καὶ ἐκλέγεται παρὰ τοῦ Πλάτωνος οὕτως ώστε νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς συζητήσεως, ἥ καὶ νὰ είναι ἀπλῶς ἀνάλογος πρὸς αὐτὴν. Εἰς τὸν διάλογον Εύθυνδημον λ.χ. ἔχει λόγον ἡ μεταφορὰ τοῦ διαλόγου εἰς τὸ ἀποδυτήριον, διότι, ἂν μὴ τι ἄλλο, συμβολίζει τούλαχιστον πνευματικὴν ἀπογύμνωσιν ἐκεῖ δπου ἐλάμβανε χώραν σωματικὴ τοιαύτη. Εἰς τὸν διάλογον Χαρμίδην (154d-ε) γίνεται λόγος σαφῶς περὶ τοιαυτῆς ἀπογύμνωσεως καὶ ψυχικῆς ἀποδόσεως. 'Ο διάλογος «Πρωταγόρας» συγκεντρώνει τοὺς Σοφιστὰς εἰς μίαν οἰκίαν ὅπου ἴσως οὐδέποτε εἶχον συναντηθῆ. Σκοπίμως δὲ καὶ λίαν τεχνικῶς παρουσιάζει αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς εἰς διάφορα διαμερίσματα, ἐνῷ τὸν κύριον ἀντίπαλον τοῦ Σωκράτους, τὸν Πρωταγόραν, φέρει εἰς τὸ ἐμπροσθινὸν διαμέρισμα πηγαινοερχόμενον. Τὸν Ἰππίαν παρουσιάζει καθήμενον εἰς τὸ βάθος, καὶ τὸν Πρόδικον ἐπὶ τῆς κλίνης εἰς τὸ σκοτεινὸν ἀκόμη δωμάτιον. 'Ο Σωκράτης συνενώνει τοὺς οὔτω χωρισμένους ἀπ' ἄλλήλων σοφιστάς. Παρὰ τὸν τόπον, καὶ ὁ χρόνος καθορίζεται καὶ κανονίζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν δραματικὴν πλοκὴν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν συνδιάλεξιν. 'Ο νέος Ἰπποκράτης εύρισκει τὸν Σωκράτην, πρωτοῦ ἀκόμη ἔξημερώσῃ, εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ σκοτεινὰ ἀρχίζουν νὰ συνομιλοῦν. 'Ἐπειτα ἔξερχονται εἰς τὴν αὐλὴν, εἰς ἀνοικτὸν τόπον, ὃπου πηγαινοερχόμενοι συνομιλοῦν μέγρις ὅτου φωτίσῃ ὁ ἥλιος διὰ νὰ ὑπάγουν κατόπιν εἰς τὸν Πρωταγόραν. 'Εκεῖ δὲ ἀκριβῶς γίνεται λόγος περὶ τοῦ τί ὁ Ἰπποκράτης θέλει νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν Πρωταγόραν, καὶ ἐπειδὴ ὁ νέος συναισθάνεται πλέον ὅτι δὲν ἔγνωριζε τί ἡθελεν, ἐρυθρίᾳ, καὶ τὸ ἐρύθημά του φαίνεται εἰς τὸ φῶς τῆς αύγης, ἥ ὅποια ἐρόδιζεν. 'Ἐὰν τώρα λάβωμεν ὑπὸ δψιν, ὅποια κοινόποστη χρήσις μεταφορικὴ γίνεται παρὰ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, (Πρβλ. Φαΐδρ. 261 Ε, Νόμ. 663b, 788c, ἐβδόμ. ἐπιστ. 341 ε κλπ.) εὔκολον είναι νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ εἰς τὸν Πρωταγόραν τοιαῦται χρονικαὶ συνθῆκαι ἐτέθησαν. Παρομοίας, σκοπίμως κατὰ τόπον, χρόνον καὶ κατὰ πρόσωπα ἐκλελεγμένας σχέσεις καὶ σκηνὰς παρουσιάζουν καὶ οἱ λοιποὶ διάλογοι, ἐκ τῶν ὅποιων θὰ ἕξιζεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ἐνα ἀκόμη, τὸ Συμπόσιον. Χάριν ἐντάσεως τῆς προσοχῆς καὶ τῆς προσδοκίας, ὁ Πλάτων δὲν

παρουσιάζει τὸν Σωκράτην εὐθὺς ὀμέσως ὅμιλοῦντα καὶ συζητοῦντα, ὅπως ὁ Ζενοφῶν κάμνει εἰς τὸ Συμπόσιον του. Τὸ δὴ διὰ τὸν Σωκράτην εἰσέρχεται ὅταν ὅλοι εἶναι εἰς τὰς κλίνας των καὶ τρώγουν, καὶ τὸ δὴ λαμβάνει τὸν λόγον ὅταν ὅλοι ἔχουν ὅμιλήσει περὶ τοῦ ἔρωτος, δὲν εἶναι τυχαῖα. 'Ο Πλάτων ἡθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν σημασίαν εἰς τὸν Σωκράτην, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν πρωτεύουσαν θέσιν, καὶ τοῦτο κατορθώνει, ὅχι μόνοι μὲ δσσα λέγει ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ παρουσιάσῃ τοὺς ἄλλους περιμένοντας, προσδοκοῦντας καὶ προσέχοντας. 'Εχει συγκεντρώσῃ σκοπίμως ἐπὶ τὸ αὐτὸν πρόσωπα διαφόρων ἐπαγγελμάτων, ἀντιλήψεων, διαφόρου μορφώσεως, ἀλλὰ τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως, καὶ τοῦτο, ίνα εἰς κοινὸν καὶ σύνηθες εἶδος ἀντιλήψεως περὶ ἔρωτος στηρίξῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ περὶ ἔρωτος διδασκαλίαν. Καὶ ἐνῷ δλοι ὅμιλοῦν μὲ τὴν σειράν καὶ ἔξυμνοῦν τὸν 'Ἐρωτα, ὅταν ἔρχηται ἡ σειρά τοῦ φωμικοῦ ποιητοῦ 'Αριστοφάνους, οὗτος καταλαμβάνεται ἀπὸ λύγγα καὶ πταρμόν, ἐπειδὴ δ' ἀδυνατεῖ νὰ ὅμιλήσῃ λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Ιατρὸς 'Ἐρυξίμαχος. 'Η σύμπτωσις αὐτῇ δὲν εἶναι βεβαίως ἀσκοπος. 'Ἐτέθη παρὰ τοῦ Πλάτωνος διὰ νὰ δοθῇ καιρὸς καὶ ἐπέλθῃ ἡ ἀπαίτουμένη ἀνάπτασις, ἡ ἐπισκόπησις τῶν λεχθέντων καὶ οὕτω γίνη ἡ κατάλληλος προπαρασκευὴ διὰ τὸν λόγον τοῦ Σωκράτους, ὁ ὅποιος πάλιν, δ.ἄ νὰ μὴ παρουσιασθῇ αἴφνης ὡς διδάσκων δογματικῶς, ἀναφέρει δσσα ἡ Διοτίμα δῆθεν ἐδίδαξεν αὐτόν. Διοτίμα δμως μάντις, διδάξασσα τὸν Σωκράτην τὰ περὶ 'Ἐρωτος οὐδέποτε ὑπῆρξε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα.

Καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν προσώπων, ὁ Πλάτων ἔχειλεγε διὰ τοὺς διαλόγους του δχι τύπους ἀδιακρίτως ἐκ τίνος κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ τύπους δυναμένους νὰ παρουσιάσουν ὑπὸ ἀπίλετον φῶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ διὰ τῆς δράσεώς των νὰ φέρωσιν εἰς τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ διαλόγου. 'Ο Βίλαμόβιτς (Platon I σελ. 181) θεωρεῖ ἔλλειψιν τὸ δτ: ὁ Πλάτων δὲν παρουσιάζει τὸν διδάσκαλόν του Σωκράτην συνδιαλεγόμενον καὶ πρὸς χειρώνακτας, ὅπως ἔκαμεν ὁ Φαιδων ὁ ἔξ 'Ηλιδος εἰς τοὺς Διαλόγους του, οἱ ὅποιοι ἀπωλέσθησαν. 'Ορθότερον δμως θὰ ἦτο νὰ ἐκτιμηθῇ πρὸ πάντων ἡ προσπάθεια τοῦ Πλάτωνος δὰ τὴν ἐκλογὴν προσώπων καὶ συνθηκῶν καταλλήλων διὰ τοὺς σκοποὺς τῶν διαλόγων. Εἰς τούτους παρουσιάζονται βεβαίως καὶ ἀγρόται, καὶ σκυτοτόμοι, καὶ ξυλουργοί, καὶ αὐληταί καθώς καὶ ἄλλοι ἐπαγγελματίαι, ἀναφερόμενοι ὡς παραδείγματα μαθήσεως καὶ ἐ-

σκήσεως ἔργου τίνος, ἀλλὰ διά τῶν χειρωνάκτων δὲν ἐνεφανίζετο πνευματικὴ τις ζωὴ, οὔτε δύναμις ἄξια διαπλάσεως καὶ διαμορφώσεως. Μόνου χάριν συμπληρώσεως τῆς ἐκτάσεως, ἦν εἰχον οἱ διάλογοι τοῦ Σωκράτους, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιλάβῃ καὶ ἄλλου εἰδούς πρόσωπα (χειρώνακτας, κλπ.) εἰς τοὺς Διάλογους του ὁ Πλάτων, διόποιος εἶχε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ βάθος τῶν καταστάσεων καὶ τῶν πραγμάτων. "Ἄλλως τέ ὁ Πλάτων, μὲ τοὺς «Σωκρατικούς λόγους» δὲν εἶχεν ὑπὲρ δψιν του νὰ γράψῃ 'Ημερολόγιον, ἢ καὶ 'Ιστορίαν ἀπλήν τῶν Σωκράτους καὶ τοῦ ἔργου του, ἀλλὰ νὰ δημιουργήσῃ μὲ βάσιν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους, νὰ ἔξιδνικεντῇ τοῦτον, καὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πολιτείαν. Δι' ἀντικατοπτρίσεως τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους ὁ Πλατωνικὸς διάλογος παριστάνει τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μέθοδον διδασκαλίας αὐτοῦ, ἡ δποία πρὸ πάντων στηρίζεται εἰς τὴν δραματικὴν συγκρότησιν καὶ εἰς τὴν χρήσιν τῆς εἰρωνείας. 'Αγάπη καὶ ἀγῶν χαρακτηρίζουν τὰ φιλοσοφικὰ δράματα αὐτοῦ. Εἰς τοὺς διαλόγους δὲν παριστάνονται ἑτοιμοὶ θεωρίαι, δὲν αἴρονται οὔτε καταργοῦνται αἱ ἀντιθέσεις. 'Εκεῖ ἀπεικονίζεται διὰ τοῦ πόθου πρὸς εὔρεσιν τοῦ ὅντως ἀγοριοῦ, καλοῦ καὶ ἀληθοῦ, ὁ ἀγῶν τῆς ὑπερπηδήσεως τῶν ἐμποδίων, ἡ ζήτησις, ἡ ἔρευνα. 'Ενῷ δὲ ὁ Σωκράτης εἶχε δημιουργήσει πραγματικοὺς ἀντιπάλους διὰ τῆς διδασκαλίας του, ὁ Πλάτων, πλάττει τοιούτους διὰ νὰ κατανικήσῃ αὐτοὺς καὶ χωρήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ δπως ὁ Γκαΐτε εἰς τὸν Τάσσον καὶ 'Αντώνιον, οὕτω κοι ὁ Πλάτων εἰς τοὺς διαλόγους του δὲν ἐμφανίζεται μόνον ὑπὸ τὸν Σωκράτην, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοὺς ἀντιπάλους του, ὃν τὰ πρόσωπα ἐφευρίσκει, τοποθετεῖ καταλλήλως καὶ θέτει εἰς τὸ στόμα των τὰς ἀντιθέτους ἀντιλήψεις καὶ θεωρίας. «Πολεμική, εἶναι ἀγῶν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ» εἶπε κάποτε ὁ Νοθάλις καὶ τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ ἐν προγειμένῳ καὶ περὶ τοῦ Πλάτωνος. Εἶναι ζήτημα ἀν δ πραγματικὸς Σωκράτης θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἔχαντικειμενικύσῃ τοὺς ἀντιπάλους του, δπως ὁ Πλάτων. Οὗτος δμως ἦτο διαφορετικῆς ὥλως φύσεως. Δὲν ἔμισει κατὰ βάθος τὴν φροτορικὴν καὶ τοὺς ὀρείους λόγους, ἀλλως δὲν θὰ παρουσίαζεν εἰς τοὺς διαλόγους του τὸν 'Αγάθωνα καὶ τὸν Πρωτογόρων οὔτε θὰ ἔγραφε τὸν «Μενέξενον». Εύχαριστεῖται εἰς τὴν μαχητικὴν καὶ πολεμικὴν τῶν λόγων, καὶ τοιούτους λόγους σατυρίζει καὶ εἰρωνεύεται εἰς τὸν διάλογον «Ἐύθυνην». Καὶ ἀπὸ τὴν σχολαστικὴν δσιότητα καὶ εὐλάβειαν, τὴν δποίαν

ἀποδίδει εἰς τὸν Εὔεψρονα, μέγα μέρος ἔχει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἐσωτόν του, ἀν καὶ δένει εἶναι σχολαστικός, ἀλλ' εὐλαβής μόνον. «Πολὺς ὁ τελέστης ἐστὶν ἐν τοῖς τοιούτοις παρ' αὐτῷ», φένεγεν ἀλλοτε ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ἔχων υπ' ὄψιν τοὺς Διαλόγους καὶ τὸ Πλατωνικὸν ὑφος ἐν γένει.

Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου, τῶν προσώπων συνδυάζεται καὶ ἡ σκηνοθεσία ἐκάστου διαλόγου, μετ' αὐτῆς δέ καὶ τὸ πόρεια εἰς τὴν συζήτησιν καὶ εἰς τὴν ἔρευναν. Ἀπλῆ συνάντησις καὶ συνομιλία, προκαταρτική συζήτησις ἐν εἴδει προσομίου εἰς ἄλλους διαλόγους, διήγησις καὶ περιγραφή παρὰ πρωσώπων μὴ λαβόντων μέρος εἰς τὴν συνδιάλεξιν, (Συμπόσιον, Θεαίτητος, κλπ.) θέτουν τὸ θέμα, τὸ ζῆτημα, καὶ ἀρχίζει τοιουτοτρόπως ἡ συζήτησις δι' ἀντιθέσεων διὰ σκηνῶν αὐτόχρημα δραματικῶν, δι' εἰρωνειῶν καὶ σατυρισμῶν, διὰ παρεκβάσεων, φέρουσσα εἰς τὴν ἀποκορύφωσιν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ πάλη μεταξὺ Σωκράτους καὶ ἀντιπάλων του ἐνθυμίζει γιγαντομαχίας, ἀλλ' ἐπὶ πνευματικοῦ πεδίου ἐνταῦθα. Ἐπέρχεται κατόπιν ἡ λύσις τοῦ δράματος. Πολλάκις ἀναβάλλεται ἡ συζήτησις καὶ ἡ λύσις τοῦ τεθέντος προβλήματος. Εἰς ἄλλους διαλόγους πάλιν ἡ συζήτησις καὶ ἡ διαλεκτικὴ ἔρευνα κλείονται διὰ μύθου τίνος καταλλήλου, διευκολύνοντος τὴν διείσδυσιν τοῦ πνευματικοῦ ὁφθαλμοῦ εἰς τὸ πέραν πάσης κοινῆς ἀντιλήψεως, εἰς τὸν κόσμον τῶν ἴδεῶν. Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν δύμας δὲ Σωκράτης θριαμβεύει καὶ ἔξερχεται νικητής. Οἱ ἀντίπαλοί του ἡ ἀπέρχονται κατησχυμένοι (ραψῳδοί, σοφισταί), ἡ φεύγουν κεκαθαρμένοι ἀπὸ πᾶσαν οἵσιν καὶ ὑψηλοφροσύνην, μὲ τὸ συναίσθημα τῆς ἴδιας ἀγνοίας καὶ μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ δεχθοῦν τὴν ἀλήθειαν αὐτούσιαν. Τὸ φιλοσοφικὸν δρᾶμα ἐσημείωνε τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιτυχίαν.

Διάφοροι είναι κατὰ τὸ είδος καὶ τὴν συγκρότησιν αἱ σκηναὶ εἰς ἔκαστον Διάλογον. Εἰς τοὺς διαλόγους: «Πρωταγόραν», «Συμπόσιον», «Φαιδωνα» παρουσιάζεται εἰς ἀνώτατον βαθμὸν ἡ τελειότης τῆς πλαστικότητος. Δράσις ζωηρά, δραματικοῦ χαρακτῆρος, παριστάνεται ἐκεῖ μεταξὺ πρωσωπικοτήτων ἐπιτυχέστατα ἐκλελεγμένων καὶ διακρινομένων ἀπ' ἄλλήλων διὰ τοῦ ἕνιατέρου χαρακτῆρος των. Εἰς τὸν «Θεαίτητον», εἰς τὸν «Φίληθον» καὶ εἰς ἄλλους τίνας διαλόγους τῆς τελευταίας περιόδου ἡ συγκρότησις τοῦ Διαλόγου παρουσιάζεται μᾶλλον δμοιόμορφος καὶ μηχανική, τρόπον τίνα. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων πόλων ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοί· τελειό-

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

τητος, ἀναλόγως, ὅχι μόνον τοῦ χρόνου συγγραφῆς ἐκάστου διαλόγου, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ σκοποῦ. Ἰδιαιτέρων δεξιότητας καὶ ἐπιτυχίαν παρουσιάζει ὁ Πλάτων καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς γλώσσης ἔν γένει. Ὁ πλάγιος λόγος χρησιμοποιεῖται μετά τῶν ἀπάραμιλλου εὐκολίας, τιθέμενος εἰς τὸ στόμα διαφόρων προσώπων καὶ συκτελῶν οὕτω εἰς τὸν πλουτισμὸν τῶν σκηνῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δράσεως. Ὁ χειρισμὸς τῆς γλώσσης βοηθεῖ πάρα πολὺ τὸν Πλάτωνα εἰς καταλλήλους χαρακτηρισμούς ἀνθρώπων, σχέσεων καὶ σκέψεων. Κάμνει οὕτος ἐλευθέρων καὶ ἀβίαστου τῆς γλωσσῆς χρῆσιν δι’ ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τὰ εἶδη ἐκφράσεως. Γνωρίζει καὶ δύναται νὰ χαρακτηρίζῃ καὶ διατυπώῃ γλωσσικῶς πᾶσαν κίνησιν καὶ τάσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὴν λεπτότητα τῆς σκέψεως, τὴν ἐκδήλωσιν παθῶν καὶ ὄρμῶν, τοὺς ἐνθουσιασμούς καὶ τὴν σοθαράν ζήτησιν καὶ ἔρευναν. Κατὰ προτίμησιν ἀπομιμεῖται τὸν γλῶσσαν καὶ τὸ ὑφος τῶν προσώπων τῶν διαλόγων, καὶ εἰς τὸ «Συμπόσιον» ἐπιδεικνύει πλήρως τὴν δεξιότητά του αὐτήν. Ἄλλα καὶ ὅσα θέτει εἰς τὸ στόμα τῶν διαφόρων σοφιστῶν ἀποδίδουν πληρέστατα τοὺς τρόπους καὶ τὰς συνηθείας τούτων. Καὶ εἰς τοὺς ὑπαινιγμούς, τοὺς ὅποιους ἔδω καὶ ἔκει κάμνει, δίδει τὸν χρωματισμὸν τῆς προσωπικότητος, ἥν ἔχει ὑπὸ δψιν. Ἐλεύθεραι γλωσσικαὶ μεταστροφαί, σκόπιμοι χαλαρώσεις καὶ αἰφνίδιαι μεταπτώσεις γίνονται εἰς καταλλήλους θέσεις, ὅπου θέλει νὰ προκαλέσῃ ἀνάλογα συνασθήματα καὶ ἀναλόγους ἐντυπώσεις. Πολλάκις ἡ δυμαλότης τῆς ἐκφράσεως καὶ τοῦ λόγου διακόπτεται σκοπίμως ἀπὸ τὴν ζωτρότητα διατυπώσεως νέας ἰδέας, διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς. Μετὰ τοῦτο δὲ πάλιν ἐπαναφέρεται ὁ λόγος εἰς τὴν συνηθισμένην μορφήν, ἡ εἰς ἄλλην ὡρισμένην τοιαύτην, ὅπου πλάσσεται ἡ νέα ἰδέα καὶ σκέψις. Ὁπου ἡ ἀλήθεια ὀμιλεῖ διὰ τοῦ λόγου, ἐκφράζεται ἡ Ἱερὰ καὶ ἀκλόνητος ἐκείνη πεποιθησίς, ἡ ὅποια φαίνεται ως νὰ ἔρχεται ἀνωθεν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ. Ὁπου τὸ ψεῦδος καὶ ἡ κακία κατακρίνονται, ἔκει ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος δμοιάζει πρὸς μάστιγα κτυπῶσαν, ἡ πρὸς φλόγα καίουσαν καὶ καθαρίζουσαν διὰ τῆς εἰρωνείας.

γ) Ἡ Εἰρωνεία.

Ἡ εἰρωνεία τοῦ Πλάτωνος, ἡ ὅποια συνοδεύει τὴν φιλοσοφικήν ἔρευναν καὶ εἰς τὰ μᾶλλον δυσπρόσιτα ὑψη, ὁμοία-